

далі приведе до зміцнення довіри до органів влади, зменшення обсягів тіньових операцій та поліпшення інвестиційного клімату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидорович О. Ю., Буковський М. М., Ярошович А. Ю. Цифрові інструменти податкового адміністрування: сучасні тенденції та перспективи. *Інноваційна економіка*. 2024. № 4. URL: <https://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/1378> (дата звернення 23.04.2025).

2. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 22.04.2025).

3. Гончар Л. В., Літвінов А. О. Цифровізація податкової системи: основні напрями та перспективи. *Ефективна економіка*. 2025. № 2. DOI: 10.32702/2307-2105.2025.2.27 (дата звернення 22.04.2025).

Крупка М. І.

професор, завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

Синенко В. М.

аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. У сучасних умовах господарювання воєнний стан, як виняткова форма функціонування державного устрою, докорінно змінює параметри економічної системи, зокрема механізми акумуляції, розподілу та використання публічних фінансів. У таких важких обставинах банківська система набуває статусу стратегічного інструменту антикризового управління, адже забезпечує не лише стабільність грошового обігу, а й реалізацію функцій державного фінансового регулювання. Її роль посилюється через необхідність оперативного фінансування оборонних, соціальних і відновлювальних потреб держави, що зумовлює необхідність переосмислення функціональних і нормативно-організаційних основ банківської діяльності.

Метою цього дослідження є обґрунтування ролі банківської системи в забезпеченні ефективного управління публічними фінансами України в умовах воєнного стану.

Основна частина. У контексті повномасштабної збройної агресії проти України банківська система стала одним із ключових елементів забезпечення фінансової стабільності держави. Її функціонування зазнало суттєвих трансформацій під впливом зовнішніх шоків, обмежень валютного контролю, зростання інфляційних очікувань та девальваційного тиску. Національний банк України (НБУ), як головний регулятор банківської сфери, з перших днів війни запровадив

низку антикризових заходів, які дали змогу стабілізувати банківську систему, зберегти довіру до банків і запобігти фінансовому колапсу.

Одним з ключових напрямів участі банків у системі управління публічними фінансами є обслуговування державного боргу. У 2022–2024 рр. банки України продовжували активно викуповувати військові облигації внутрішньої державної позики (ОВДП), забезпечуючи критичні потреби Державного бюджету України в умовах зниження податкових надходжень та зростання витрат на безпеку і оборону. Відповідно банки виконують функцію фінансового посередника між державою та населенням / бізнесом, спрямовуючи акумульовані ресурси на підтримку функціонування держави в умовах сучасних викликів та загроз.

До того ж саме через банківську систему реалізується перерозподіл міжнародної донорської допомоги, механізм якої вимагає високого ступеня прозорості, підзвітності й забезпечення фінансового моніторингу, що посилює нормативні вимоги до банків у частині звітності та протидії фінансовим зловживанням. Водночас окремий аспект діяльності банків у сфері публічних фінансів полягає у впровадженні спеціалізованих цифрових інструментів, які забезпечують цільове використання бюджетних коштів. Зокрема, банки виступають операторами платформи «єПідтримка», за допомогою якої держава здійснювала адресну соціальну допомогу населенню, а ще саме банки обслуговують державну допомогу внутрішньо переміщеним особам та ветеранам [1]. Також важливо наголосити на значенні банківського сектору в підтримці системи казначейського обслуговування, де банки забезпечують швидкість, безпеку й контроль за рухом бюджетних коштів у розрізі цільових програм.

Не менш важливим вектором банківської участі у публічних фінансах є кредитна підтримка пріоритетних секторів економіки, які в умовах війни виконують державні функції. Йдеться про пільгове кредитування за державними програмами, як-от «5–7–9 %», що адаптовані до воєнного контексту та спрямовані на збереження підприємництва, створення робочих місць і забезпечення продовольчої безпеки [2]. Банки, як оператори цих програм, виступають не лише як кредитори, а й як суб'єкти реалізації державної фінансової політики.

Особливу увагу необхідно звернути на виклики банківської системи в умовах зростання фіскального дефіциту та девальваційного тиску. Державі важливо активізувати використання внутрішніх джерел фінансування бюджету, що стимулює участь банків у розміщенні нових ОВДП. Водночас така концентрація банківських портфелів у цінних державних паперах підвищує ризики монетарної дестабілізації в довгостроковій перспективі, про що попереджає і МВФ у своїх регулярних оглядах (табл. 1).

В Україні система банківського нагляду, реформована після 2014 р., відіграє критичну роль у забезпеченні стійкості фінансової системи в умовах воєнного стану. Завдяки запровадженню ризик-орієнтованих підходів до нагляду, регулярного стрес-тестування та оновленої нормативної бази банки змогли уникнути ланцюгової реакції неплатоспроможності. У цих умовах управління ліквідністю стало головним фактором стабільності, а співпраця з НБУ через механізми рефінансування – ключовим джерелом оперативної підтримки банків.

Таблиця 1 – Участь банківської системи у функціонуванні публічних фінансів України під час воєнного стану

Напрямок взаємодії	Конкретні функції банківської системи	Інституційні механізми реалізації
Обслуговування державного боргу	Викуп військових ОВДП, обслуговування зобов'язань за держборгом	Розміщення через комерційні банки; казначейські операції
Перерозподіл міжнародної допомоги	Переказ траншів МВФ, Світового банку, ЄС до Держбюджету через НБУ та уповноважені банки	Казначейські та міждержавні механізми; банківський контроль
Соціальні виплати та цільові програми	Реалізація програм «єПідтримка», виплати для ВПО, ветеранів, малозабезпечених	Банки – оператори цифрових програм
Пільгове кредитування	Надання доступних кредитів за програмою «5–7–9 %» для збереження економіки	Спільна програма Мінекономіки й банків
Підтримка ліквідності банків	Операції рефінансування, антикризові регуляторні заходи НБУ	Рішення НБУ, нагляд, стрес-тестування
Адміністрування бюджетних потоків	Рух коштів за бюджетними програмами через банківську інфраструктуру	Платіжна система, рахунки розпорядників
Монетарна стабілізація	Підтримка грошово-кредитної політики, валютна інтервенція, управління інфляційними очікуваннями	Інструменти НБУ, валютні обмеження, політика ключової ставки

Джерело: складено авторами

Також варто відзначити ініціативи Європейського інвестиційного банку щодо підтримки банківської системи України в межах спеціальних кредитних ліній, спрямованих на фінансування малого та середнього бізнесу під час війни [3].

Висновки. Незважаючи на сьогоденішню ситуацію, банківська система України в умовах воєнного стану перетворилася на системоутворюючий інструмент забезпечення безперервного функціонування публічних фінансів. Її роль проявляється як у посередництві державного боргу та розподілі міжнародної допомоги, так і в кредитній підтримці економіки та обслуговуванні бюджетних програм. Водночас зростання ризиків потребує подальшої трансформації підходів до банківського регулювання та координації дій з фіскальними органами. Надалі необхідним є поглиблення інтеграції банківської системи в стратегічне управління державними фінансами на принципах гнучкості, прозорості та стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зимово підтримка. «Підтримка». Портал «Дія». URL: <https://e-aid.diiia.gov.ua/>
2. «Доступні кредити 5–7–9 %»: підприємці отримали 7 868 кредитів на 25,7 млрд грн від початку року. Міністерство економіки України. 2025. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ecf8b4f3-0179-4709-ae5f5-b69976e84976&title=Program5-7-9>
3. EU for Ukraine Initiative. *European Investment Bank*. 2024. URL: <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/eu-for-ukraine>